

POST SOVYET KIRGIZİSTAN'DA YEREL GAZETELER VE SORUNLARI

Yrd.Doç.Dr. Ömer ÇAKIN¹

ÖZET

Kırgızistan'ın 1991 yılında bağımsızlığını kazanması ve siyasal iktidar yapısının değişmesiyle birlikte basın, devlet tekelinden çıkarak, özel sektörün bu alanda faaliyet göstermesinin önünü açılmıştır. Sovyetler Birliği döneminde rejimin propaganda aracı olan ulusal ve yerel gazeteler, bağımsızlıkla birlikte liberal bir yapıya kavuşarak, kurumsallaşmasını tamamlayabilmek için mücadele vermeye başlamıştır. Ancak Sovyetler Birliği sonrası, ülkede yaşanan ekonomik, siyasi ve kültürel çöküş gazeteleri olumsuz etkilemiştir. Bu çöküşten en çok etkilenen yerel gazeteler olmuşlardır. Yerel gazetelerin özelliklerine baktığımızda haftada hatta ayda bir yayımlanmak zorunda kalmışlardır. Gazetelerin sayfa sayılarının az, tirajlarının düşük ve dil çeşitliliğinin fazlalığı yerel gazetelerin gelişmesini engellemiştir. Yerel gazetelerde, ülkenin geçiş sürecinde birçok sorunla uğraşıldığı görülmektedir. Bu sorunların başında satış, reklam, dil, teknik altyapı, yetişmiş eleman yetersizliği bu sorunların başında gelmektedir. Çalışmamızda, Sovyetler Birliği sonrasında yerel gazetelerin genel durumu ele alınarak, gelişmişlik düzeyleri ve sorunları değerlendirilecektir. Bu nedenle bu bölgelerde faaliyet gösteren yerel gazetelerin sahiplik durumları, tiraj yapıları, yayım aralıkları, dil yapıları içerik analiz yöntemiyle analiz edilerek, bunları etkileyen birçok problemle karşı karşıya kalmasının nedenleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kırgızistan, Basın, Yerel Basın, Gazeteler

LOCAL NEWSPAPERS IN POST SOVIET KYRGYZSTAN AND ITS PROBLEMS

With the independence of Kyrgyzstan in 1991 and the change of the political power structure, the press has emerged from the state monopoly and the private sector has opened its way to this area. During the Soviet Union period, the national and local newspapers, which are the propaganda tool of the regime, began to struggle to achieve a liberal structure with independence and complete institutionalization. However, after the Soviet Union, economic, political and cultural collapse in the country negatively affected the newspapers. They were the local newspapers most affected by the collapse. When we look at the characteristics of local newspapers, they have to publish weekly or even monthly. The low number of pages, low circulation, and a high level of language diversity has prevented the development of local newspapers. Local newspapers appear to have struggled with many problems in the transition process of the country. At the forefront of these problems are sales, advertising, language, technical infrastructure and inadequate trained staff. In our work, after the Soviet Union, the general situation of local newspapers will be examined and the level of development and problems will be evaluated. For this reason, local newspapers operating in these regions will be analyzed by their ownership status, circulation structures, publication intervals, language structures content analysis method, and the reasons for facing many problems affecting them will be tried to be revealed.

Keywords: Kyrgyzstan, Press, Local Press, Newspaper

¹ OMU, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, omer.cakin@omu.edu.tr

1. GİRİŞ

Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte bağımsızlığına kavuşan Kırgızistan, yeniden yapılanma sürecinde 25 yıldan fazla bir zamanı geride bırakmıştır. Kırgızistan'da basın, özellikle ekonomik, siyasi ve kültürel bilinçlenme sürecine önemli katkılar sağlasa da Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecine hazırlıksız yakalanması ülkeyi demokratikleşme sürecinde birtakım sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır (Budak, 2013:2). Kırgızistan'da basının gelişiminin önündeki engellerin başında 70 yılı aşkın bir süre içerisinde kaldığı geçmiş dönemin izleri olmuştur. Sovyet medya sisteminin otoriter bir yapıya sahip olması nedeniyle basın kontrol altında tutularak, sansür olgusunun her türlü basına uygulanmıştır. Basın, Komünist Parti'nin amaçlarını gerçekleştirmede ve siyasi amaçlarına ulaşmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Bu nedenle Komünist Parti medya çalışanlarını ve medyanın içeriğini sürekli kontrol altında tutmuştur. Hatta Komünist Parti üyesi olmayan gazetecilerin basın yayın kuruluşlarında çalışması engellenmiştir (Ayhan, 2008:193-194). Komünist Parti propaganda faaliyetlerini etkili bir şekilde yürütülebilmek için Sovyet ülkelerindeki basın kuruluşlarıyla yakın ilişkiler kurmuştur. Bunun en önemli örneği Komünist Parti tarafından Kırgızistan'da Sovyettik Kırgızistan, Kazakistan'da Sovyettik Kazakistan, Özbekistan'da Sovyettik Özbekistan, Türkmenistan'da Sovyet Türkmenistan gazeteleri ile yakın ilişkiler kurularak gazeteler ile sıkı işbirlikleri geliştirilmiştir (Asanova, 2002:50). Sovyetler Birliği döneminde yaşanan bu denetim sıkıntıları, bağımsızlıkla birlikte yerini farklı sorunlara bırakmıştır.

Ağustos 1991 yılında basın devlet tekelinden çıkarak özelleşmeye başlamıştır. Sovyet döneminde devlet desteği alan gazeteler, bu dönemden sonra ülkede yaşanan devalüasyon ile birlikte maddi sıkıntılarla uğraşmaya başlamıştır. Bu dönemde devletin desteklediği Asaba, Kırgız Tuusu ve Slova Kırgızistan gazeteleri ayakta kalsalar da birçok gazete ve dergi kapanmıştır (Tümanbayev, 2002:55). Kırgızistan, bu totaliter yapıdan koparak, liberal sisteme geçmek için önemli adımlar atmıştır. Devlet Başkanı Asker Akayev, bu süreci hızlandırmak için Avrupa ve Atlantik bölgesine yaptığı ziyaretlerle uluslararası politik katılımı sağlamıştır. Kırgız medyasının uluslararası sürece dahil olmasının önünü açmıştır (Kulikova ve İbrayeva, 2002:7). Bağımsızlıkla birlikte Kırgız basını, Sovyetlerin izlerini uzun yıllar silmemiştir (Budak, 2013:4). Sovyet Komünist Kuram'ın ortaya koyduğu ilkeler, Kırgız basınının şekillenmesinde etkili olmuştur. Kırgızistan'da basın ve siyaset arasındaki ilişki Sovyet rejiminin bir taklidi şeklinde gerçekleşmiştir. Yani medya ve siyaset arasındaki ilişki totaliter yapıdan otoriter yapıya kayış göstermiştir. Sovyet sisteminin izlerini silmek ve liberal sisteme geçmeye çalışan Kırgızistan'da lokomotif rol üstenecek basın, sermaye yetersizliği, teknik altyapı yetersizliği ve yetmişmiş eleman sıkıntısı gibi birçok sebepten dolayı bu yapılanma sürecinde pasif kalmış ve istenilen etkiyi ortaya koyamamıştır. Bunun yanında liberalleşme tam olarak uygulanamamış, basın gayri resmi sansür uygulamalarına maruz kalmıştır (Ayhan, 2008:200). Bunun yanında 24 Mart 2005 ve 7 Nisan 2010 tarihlerinde 5 yıllık arayla iki kez siyasi devrimlerle gerçekleşen siyasi iktidar değişimleri ülkenin siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan gelişmesini yavaşlatırken, basının yapısal olarak gelişip, ilerlemesini de engellemiştir. Bu süreçten en çok etkilenen yerel gazeteler olmuştur. Bağımsızlığa kadar sermaye, personel, teknik altyapı ve baskı ve kağıt desteği alan gazeteler, devletin desteğini çekmesiyle birlikte

kan kaybederek, taşrada etkisini yitirmeye başlamıştır. Devlet bütçesine yük olduğu düşünülen ulusal ve yerel basın kuruluşları özel sektöre devredildi veya İl ve İlçe Halk Meclisleri tarafından çok az sayıda gazete yayımlanmaya devam edilmiştir.

Yerel gazetelerin gelişmesini birçok faktör etkilemiştir. Bunların en başında ülkedeki siyasi problemler gelirken, bağımsızlık sonrası yeniden yapılanma döneminde sosyo-ekonomik yapının çökmüş olması, ülkedeki matbaa, kağıt sıkıntısı gibi teknik alt yapı problemleri, gazete tirajlarının düşmesi ve reklam gelirlerinin yoksunluğu yerel gazetelerin gelişiminin önünde engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada Kırgızistan'ın bağımsızlığı ile birlikte yerel gazetelerin genel durumu açıklanarak, yerel gazetelerin önemli yapısal sorunu olan sahiplik durumları, tirajları, yayım aralıkları, dil yapıları içerik analiz yöntemiyle analiz edilerek yerel gazetelerin bu dönüşüm sürecinde ortaya çıkan sorunları tartışılacaktır. Buradan hareketle gazetelerin sorunlarına çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

2. KIRGIZİSTAN'DA BASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE YEREL GAZETELER

31 Ağustos 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Kırgızistan'da farklı alanlarda gazeteler yayımlanmaya başlamıştır. Basının yapısına baktığımız zaman devlet destekli resmi gazeteler ve özel ticari kuruluşlar tarafından çıkarılan gazeteler olmak üzere iki tip gazetecilik sürdürülmektedir. Devlet gazetelerinin editörleri Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilirken, özel gazeteler ise merkezi yönetimin resmi gözetimi altındadır. Yerel gazeteler ise hem merkezi hem de yerel bölge idarelerinin kontrolindedir (Mambetaliev, 2003:25).1990-2000 yılları arasında ülkede çıkarılan gazetelerin sayıları artarken, tirajları da düşmüştür. Gazete sayısı 148'den 184'e çıkmasına rağmen tirajlar sürekli düşmüştür. Bunun temel nedenlerinden biri ülkede radyo-televizyon yayınlarının sayısının artması ve görsel yayıncılığın gazete okuyucu sayısını azaltmasıdır (Kulikova ve İbraeva, 2002:38). Ülkedeki gazetelerin sayısı 600'ün üzerinde olmasına rağmen bunların 150'e yakını fiziksel olarak yayımlanabilmektedir. Bu gazetelerin tirajlarına baktığımızda % 75'ni ulusal gazeteler oluştururken, kalan tirajı ise yerel gazeteler oluşturmaktadır (Kırgızistan Kültür Bakanlığı Raporu, 2008). Kırgızistan Adalet Bakanlığı tarafından kaydedilen gazetelerin birçoğunun çıkıp çıkmadığı belli değildir. Bakaşova (2002:146) bunun sebebini 1994 yılında Basın Enformasyon Bakanlığı'nın kapatılarak bu görevin Adalet Bakanlığı'na devredilmesinden dolayı gazetelerin aktif olarak yayımlanma durumunun belirlenememesine neden olduğunu belirtmektedir. Kırgızistan'da bağımsızlıkla birlikte çok farklı alanlarda gazeteler yayımlanmaya başlamıştır. Ülkenin toplumsal ve siyasi yapısına yön veren siyasi ve güncel gazetelerin yanında birçok tematik gazete raflarda yerini almıştır. Sovyet döneminde yasak olan kadınlara yönelik gazeteler, sağlık, kültür, reklam alanında yayımlanan gazetelerle birlikte siyasi parti ve sivil toplum örgütlerinin çıkarmış olduğu gazeteler, raflarda yerini almaya başlamıştır. Bunun yanında milli ve dini yayınlarda bu dönemde yayımlanmaya başlamıştır (Tümönbayev, 2002: 58-60).

Ulusal ve yerel basının gelişmesi için basına destek verilmiştir. Resmi gazeteler genel bütçeden desteklenirken, özel sektör ise bu desteği reklam ve satış gelirleri olmuştur. Ancak satış aracılığıyla sağlanan okuyucu desteği basının ayakta durmasını sağlayamamıştır (Ayhan, 2008:200). Sovyetler Birliği döneminde tarım ve hayvancılık alanında birliğin kalkınmasına önemli katkılar sağlayan yerel gazeteler kolhozlarla ilgili gelişmeleri ön plana çıkararak halkın aydınlanmasına önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle yerelde yaşanan sorunların çözümüne katkı sağlayarak ekonomik kalkınma da önemli bir rol üstlenmiştir. Sovyetler sonrası ise devlet bütçesinden yeterli desteği alamayan yerel gazeteler yayımlanmaya devam edilememiştir.

Kırgızistan'ın bölge merkezlerinde ve kalabalık nüfusa sahip yerleşim yerlerinde gazeteler yayım hayatını devam ettirirken, birçok yerel gazete bağımsızlıkla birlikte çeşitli sebeplerle yayımlanamamıştır.

Geçen bu 25 yıllık bağımsızlık sürecinde yerel gazetelerin gelişim durumuna baktığımızda istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Gazetelerin yayım aralıklarında değişiklikler meydana gelmiştir. Sovyetler Birliği döneminde günlük olarak yayımlanan gazeteler günümüzde haftanın belirli günlerinde bir ya da iki kez hatta bazı bölgelerde ayda bir olarak yayımlanmaya başlamıştır. Gazetelerin gerek ekonomik durumlarının kötü olması, gerekse yetişmiş eleman sıkıntısı çekmesi günlük olarak gazetelerin yayımlanmasını engellemiştir.

2.YEREL GAZETELER VE SORUNLARI

Kırgızistan'da yerel gazeteler genel olarak Sovyetler Birliği Sonrası durumuna baktığımız zaman ülkede yayımlanmakta olan gazetelerin birçok sorunla baş başa kaldığını görülmektedir.

Sovyetler Birliği'nden sonra ülkenin sosyo-ekonomik yapısının bozulması gazetelerin ekonomik sıkıntılar yaşamasına neden olmuştur. Gazetelerin tirajlarının düşüklüğü ve reklam gelirlerinden yoksun olmaları ve halkın alım gücünün sınırlı olması yerel gazetelerin ekonomik sıkıntılarının çıkmasında başat rol oynamıştır (Budak, 2005:112). Kırgızistan Gazeteciler Derneği Başkanı Marat Tokoev: 'Ülkedeki sosyal ve siyasi sorunlar gazeteleri etkilediğini belirtirken, halkın ekonomik durumunun kötü olması gazete almalarını engellediğini belirtmiştir.' Ayrıca gazetelerin dağıtım sorunları da bulunmaktadır. Gerek gazetelerin Başkent Bişkek'te basılması gerekse Kırgızistan'ın dağınık bir yerleşime sahip olması gazeteleri dağıtımıyla ilgili sorunların çıkmasına neden olmaktadır. Kulikova ve İbrayeva (2002:139) merkezden uzaklaştıkça gazetelerin dağıtımında azalmalar meydana geldiğini ve hatta bazı bölgelerde gazetelerin kasaba ve köylere ulaştırılamadığını belirtmektedir.

Ekonomik sorunlar nedeniyle gazeteler teknik altyapıya yeterince bütçe ayıramamaktadır. Gazetelerde yeteri sayıda bilgisayar ve fotoğraf makinesinin bulunmaması gazetelerin yeterince haberleri yazıp yayınlamalarını engel olmaktadır. Yerel gazetelerin teknik altyapıları da çağın şartlarına uygun değildir (Mambetaliev, 2003:250). Bu durum yerel haberlerin haberlerinin ulusal basına yansımalarını da etkilemektedir. Kulikova ve İbrayeva (2002:178-184) yerel gazetelerin teknik altyapı

eksikliğinin gazetelerin merkeze olan haber akışını durduracak seviyeye indirdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte haber ajanslarının bölgelerdeki çalışmalarının yetersizliği bölgelerin sorunlarının duyurulamamasına neden olduğunu belirtmektedir.

Bununla birlikte bölgelerde yayımlanan gazetelerinin hiçbirinin kendilerine ait matbaası bulunmamaktadır. Gazeteler devlet matbaası Uçkun veya ABD Basını Destekleme Merkezi tarafından açılan Freedom House Matbaası tarafından basılmaktadır.

Yerel gazetelerde çalışan gazetelerin sayıları yetersiz olmakla birlikte çalışanların birçoğunun bu alanda uzmanlığı da bulunmamaktadır. Bununla birlikte yerel gazetelerde uzmanlaşmadan da söz etmek mümkün değildir. Gazetelerde çalışanların birçoğu halkın ilgi alanlarını ve sorunlarını bildikleri için bu alanda çalışabilen kişilerdir (Kulikova ve İbraeva, 2002: 145). Bu nedenle gazetelerde okurların ilgi alanlarına göre bir bölümlerde bulunmamaktadır.

Yerel gazetelerin sayfa sayılarında 4 ile 16 arasında değişmektedir. Özellikle ABD Basını Destekleme Merkezi tarafından açılan Freedom House'nin açılmasından sonra yerel gazetelerin büyük bir kısmı renkli olarak basılabilmektedir.

3.YÖNTEM

Araştırma kapsamında veri toplama tekniği olarak içerik çözümlemesi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme olarak Kırgızistan'ın 6 Bölgesi'nde yayımlanmakta olan 32 gazete incelenmiştir. Gazeteler örneklem olarak alınırken yayın aralıkları ve tirajları dikkate alınmıştır. Bu nedenle tirajı 1000'nin üzerinde olan yerel gazeteler ve en az ayda bir yayımlanan gazeteler örnekleme dahil edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Dahil Edilen Yerel Gazeteler

1	Bilim Bulağı	9	Press Park	17	Altın Beşik	25	TenirToo
2	Alay Tanı	10	EhoOş	18	Iyman Avazı	26	EmgekTuusu
3	İymenYulduzi	11	Çındık Tuusu	19	Kızıl Tuu	27	Bilim Başatı
4	Nookat Tanı	12	Fergana	20	Ata Curt	28	AtbaşıCanılıktarı
5	Ozgun Nuru	13	Celal- AbodTongi	21	VestiIsikkule	29	Talas Turmusu
6	OşCanırığı	14	Dil	22	IsikkölKabarları	30	Manas Urmagı
7	OşSadosi	15	Musulman	23	Kooperasiya Çarşısı	31	Manas Ordo
8	Oş Ekran	16	Batken Tanı	24	Faktor	32	Kara Buraa Kabarları

İçerik çözümlemesi bağlamında sınıflandırma sistemi içerisinde yer alan değişkenler şu şekilde tespit edilmiştir:

Gazetelerin Yapısal Analiziyle İlgili Değişkenler

1. **Değişken:** Yerel Gazetelerin Sahiplik Durumları
2. **Değişken:** Yerel Gazetelerin Tirajları
3. **Değişken:** Yayın Aralıkları
4. **Değişken:** Yerel Gazetelerin Yayımlandığı Dil

Söz konusu sınıflandırma sistemi kapsamında kodlama cetveli hazırlanırken gazetelerin yapısal özelliklerini gösterecek şekilde hazırlanmıştır. Bu bağlamda; yerel gazetelerin sahiplik durumları, yerel gazetelerin yayın aralıkları, yerel gazetelerin tirajları ve yerel gazetelerin yayımlandığı dillere bakılmıştır.

Yerel Gazetelerin Sahiplik Durumu

Kırgızistan'da yayımlanan yerel gazetelerin sahiplik durumuna baktığımız zaman gazetelerin genel olarak yerel il ve ilçe halk meclisleri tarafından çıkarıldığı görülmektedir. Başkent Bişkek'in Çüy Bölgesi'nde bulunması ve genellikle ulusal gazetelerin Bişkek'te yayımlanması nedeniyle yerel gazeteler Çüy Bölgesi'nde istenilen seviyede gelişme gösterememiştir. Bölgede yerel tarzda çıkarılan yerel gazeteler reklam ve otomobil, mobilya veya inşaat gibi özel ilgi alanlarına yönelik çeşitli temalarda çıkarılmaktadır. Kırgızistan'ın en çok nüfusa sahip ikinci bölgesi Oş'tur. Bölgede çıkarılan gazetelerin büyük bölümü halk meclisleri tarafından çıkarılırken, özel kişilerde gazete yayımlamaktadır. Ancak özel gazetelerin sayısı yeterli değildir. Bu bölgede özellikle dini hareketliğin fazla olması nedeniyle Oş ve Celalabad Bölgeleri'nde müftülük ve özel kişiler tarafından dini içerikli gazetelerin varlığı dikkat çekmektedir. Bölgede dini hareketlerin fazla olması dini gazetelerin çıkarılmasının nedenleri arasında görülmektedir. Bununla birlikte Cihan (2008:463) bu durumu şöyle özetlemektedir: *“Dini eğitim kurumlarının büyük çoğunluğu yoksul güneydeki üç büyük kentte faaliyet göstermektedir. 2008 yılı verilerine göre, toplam 51 medresenin % 58'ine tekabül eden 30 medrese güneydeki Batken, Oş ve Celalabat'ta bulunmaktadır.”* Müftülüklerin dini içerikli gazeteler çıkarmasının nedeni halkın doğru şekilde bilgilendirilmesini sağlamayı hedeflemektedir.

Ülkenin turizm merkezi olan Isıkköl Bölgesi'nde ise yerel gazeteler halk meclisleri ve özel kişiler tarafından çıkarılmaktadır. Kırgız nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Talas ve Narın Bölgeleri'nde ise gazeteler Halk Meclisleri tarafından çıkarılmaktadır. Narın Bölgesi'nde Narın Devlet Üniversitesi de düzenli olarak gazete yayımlayan kurumlar arasındadır. Kırgızistan'ın güney'inde yer alan Batken Bölgesi'nde ise yerel gazeteler halk meclisleri ve özel kişiler tarafından yayımlanmaktadır.

Tablo 2. Yerel Gazetelerin Sahiplik Yapısı

Bölge Adı	Halk Meclisi	Özel	Üniversite	Müftülük	Diğer
Isıkköl Bölgesi	2	2	-	-	-
Narın Bölgesi	3	-	1	-	-
Talas Bölgesi	3	-	1	-	-
Oş Bölgesi	6	3	-	1	-
Celalabad Bölgesi	3	1	-	1	-
Batken Bölgesi	3	2	-	-	-
Toplam	21	8	1	2	0

Yerel Gazetelerin İçerik ve Dil Yapısı

Kırgızistan'ın 6 bölgesinde yayımlanan yerel gazetelerin dil yapısına baktığımız zaman genel olarak Kırgızca, Rusça, Özbekçe, Tacikçe olarak hazırlandıkları görülmektedir. Bazı gazeteler Kırgızca, Özbekçe ve Rusça gibi çok dilli olarak yayımlanırken, bazı gazeteler Kırgızca ve Özbekçe veya Kırgızca ve Rusça olarak da yayımlanmaktadır. Bunun yanında Sadece Kırgızca veya Özbekçe yayım yapan gazetelerde bulunmaktadır. Yerel gazeteler bu dillerin konuşulma oranlarına göre ve etnik çeşitlilikle paralel farklılıklar göstermekle birlikte Rusça'nın resmi kurumlarda kullanılması da yerel gazetelerde Rusça kullanımını artırmaktadır. Oş ve Celalabad Bölgeleri'ne baktığımız zaman yerel gazetelerin Kırgızca, Özbekçe ve Rusça olarak yayımlandığı görülmektedir. Bu bölgede Kırgız ve Özbek nüfusunun yoğunluğu yerel gazetelerin ağırlıklı olarak bu iki dilde yayım yapmalarına neden olmuştur. Isıkköl ve Talas Bölgeleri'nde yerel gazeteler Kırgızca ve Rusça olarak yayımlanmaktayken, Narın Bölgesi'nde ise yerel gazeteler Kırgızca olarak yayımlanmaktadır. Ülkenin Batken Bölgesi'nde ise yerel gazeteler Kırgızca, Özbekçe, Rusça'nın yanında Tacikçe olarak yayımlandığı görülmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri Kırgızistan'ın Tacikistan sınırında yer alması ve bölgede Tacik nüfusun yer almasından kaynaklanmaktadır.

Moldokasimov (2009), bölgelerdeki başlıca haber kaynaklarını valilikler, belediyeler ve kaymakamlıkların yapmış olduğu işler, bölgelerde meydana gelen olağanüstü durumlar yerel gazetelerin içeriklerini oluşturduğunu belirtmektedir. Yerel gazetelerin içerik yapılarına baktığımız zaman yerel bölgelerle ilgili haberlerle, halk meclislerinin yaptığı işler gazetelerin önemli haber başlıkları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte cumhurbaşkanlığı ve hükümetle ilgili olan haberler de yerel gazetelerde yer almaktadır. Özellikle ülke siyasetiyle ilgili haberlere ulusal gazeteler gibi yerel gazetelerde geniş yer vermektedir.

Tablo 2. Yerel Gazetelerin Dil Yapısı

Bölge Adı	Kırgızca	Rusça	Özbekçe	Tacikçe	Türkçe
Isıkköl Bölgesi	+	+	-	-	-
Narın Bölgesi	+	-	-	-	-
Talas Bölgesi	+	+	-	-	-
Oş Bölgesi	+	+	+	-	-
Celalabad Bölgesi	+	+	+	-	-
Batken Bölgesi	+	+	+	+	-

Yerel Gazetelerin Yayım Aralığı

Kırgızistan’da yerel gazetelerin yayım aralıklarına baktığımız zaman genellikle gazeteler haftalık olarak yayımlanmaktadır. Ülkede günlük olarak yayımlanan yerel gazete bulunmamaktadır. Bunun yanında gazetelerin büyük bir kısmı da iki haftada bir olarak yayımlanabilmektedir. Bunun temel nedeni gazetelerin ekonomik sermaye yapılarının yetersizliğidir.

Tablo 4. Yerel Gazetelerin Yayım Aralıkları

Bölge Adı	Haftalık	2 Haftalık	Aylık
Isıkköl Bölgesi	1	3	-
Narın Bölgesi	3	1	-
Talas Bölgesi	2	1	1
Oş Bölgesi	6	4	-
Celalabad Bölgesi	4	1	-
atken Bölgesi	3	2	-
Toplam	19	12	1

Yerel Gazetelerin Tiraj Durumları

Yerel gazetelerin tirajlarına baktığımız zaman gazetelerin haftalık tirajları genel olarak 1000 ile 5000 arasında değişmektedir. Oş Bölgeleri’nde nüfus yoğunluğunun fazla olması yerel gazetelerin tirajlarının artmasına neden olmuştur. Ancak yerel gazetelerin tirajları nüfusa göre oldukça düşüktür. Yerel gazetelerin haftalık tirajlarına baktığımız zaman 5000 ve üzerinde yayın yapan gazete sayısı üçü geçmemektedir. Kırgızistan’ın bütün bölgelerinde haftalık olarak yerel gazetelerin tirajı 60.000’ni bulmakta zorlanmaktadır. Bunun nedeni bazı gazetelerin iki hafta da bir yayımlanmasından kaynaklanmaktadır. Kırgızistan Gazeteciler Derneği Başkanı Marat Tokoev (2009) gazetelerin tirajlarının düşük olmasını ülkedeki ekonomik yapının yetersizliğine ve halkın alım gücünün düşük olması bağlamaktadır. Yerel gazetelerin yeterli sermaye yapısına sahip olmadıklarını ve haftalık satış ve reklam gelirlerinin de yetersiz olması yaşamlarını zorlukla sürdürdüklerine dikkat çekmektedir.

Tablo 5. Yerel Gazetelerin Tirajları

Bölge Adı	1000	2000	3000	4000	5000 +
Isikköl Bölgesi	4	-	-	-	-
Narın Bölgesi	3	-	1	-	-
Talas Bölgesi	1	2	1	-	-
Oş Bölgesi	-	1	5	2	2
Celalabad Bölgesi	1	-	3	-	1
Batken Bölgesi	1	1	1	2	
Toplam	10	4	11	4	3

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırgızistan'da basının genel durumuna baktığımızda birçok sorunla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Gelişen teknolojilere rağmen ülkede sosyo-ekonomik altyapının zayıf olması devletin bu alanda faaliyet göstermesine neden olmuştur. Yayımlanan gazetelerin yayınlarını sürdürmeleri için teknik altyapı ve baskı maliyetlerinin yüksekliği gibi birçok neden dolayı yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında demokrasinin en hızlı geliştiği ülkelerden biri olmasına rağmen özel gazeteler istenilen seviyede gelişme gösterememiştir. Ulusal basının yaşadığı problemleri yerel basın fazlasıyla yaşamaktadır. Yerel gazeteler sermaye yetersizliği, tiraj sorunları, dağıtım dil problemleri gibi pek çok sorunla uğraşmaktadır.

Yerel gazetelerin sahiplik durumuna baktığımız zaman gazetelerin büyük bir bölümü il ve ilçe halk meclisleri tarafından yayımlanmaktadır. Kırgızistan'ın 6 bölgesinde yayımlanan 32 yerel gazetenin 3'te 2'si il ve ilçe halk meclisleri, müftülükler ve üniversiteler tarafından yayımlanmaktadır. Yerel gazetelerin sermaye yetersizliği, yetişmiş eleman sıkıntısı ve benzeri nedenlerden dolayı yerel basın içerisinde özel sektör istenilen gelişmeyi gösterememiştir.

Yerel gazetelerin yayın aralıkları da bir haftadan bir aya kadar uzamaktadır. Bölgelerde yayımlanan yerel gazetelerin büyük bir bölümü haftada bir veya iki haftada bir yayımlanmaktadır. Yerel gazetelerin haftalık olarak yayımlanmaları, tirajlarının düşük olması ve dağıtımlarının yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı yerel gündemi etkilemelerini engellemektedir. Yerel gazeteler genel olarak en erken hafta da bir kez yayımlanabilirken, ekonomik sıkıntılardan dolayı yeterli sayıda basılamamaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı yerel gazeteler düzenli bir şekilde hedef kitleye ulaştırılamamaktadır.

Kırgızistan'daki etnik çeşitlilikten dolayı gazetelerin yayın dillerinde de önemli sorunlar yaşandığı dikkat çekmektedir. Genel olarak yerel gazeteler Kırgızca, Rusça, Özbekçe ve Tacikçe gibi farklı dillerde veya birkaç dilli olarak yayımlanmaktadır. Bütün bu nedenler gazetelerin içeriklerini oluştururken sıkıntılarının çıkmasına neden olmaktadır. Farklı dillerde yayımlanan gazetelerin farklı dilleri bilen eleman istihdam etmelerini zorunlu hale getirmektedir.

Ülkede yayımlanan yerel gazetelerin tirajları da genel olarak 1000 ile 3000 arasında değişmektedir. Yerel gazetelerin tirajlarını nüfus yoğunluğu ile karşılaştırdığımız zaman gazete tirajları nüfus oranının çok altında kalmıştır. Yerel gazeteler bütün bölgelerde 60.000 civarında bir tiraja sahip olmaları 68 kişiye bir gazete düştüğünü göstermektedir. Sovyetler Birliği sonrasında gazete tirajlarında önemli derecede düşüşler yaşanmıştır. Sovyetler Birliği döneminde neredeyse her eve bir gazete girerken, bağımsızlıkla birlikte ülkede sosyo-ekonomik durumun bozulması, gazete tirajlarının düşmesine neden olmuştur. Gerek gazetelerin sermaye yapılarının bozulması, gerekse halkın alım gücünün düşmesi en çok yerel gazeteleri etkilemiştir.

Ülkede yayın yapan yerel gazetelerin teknik altyapı, dağıtım, uzman personel gibi yapılarını güçlendirmek için devletin ve sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda yerel gazetelerin özelleştirilmeye teşvik edilebilmesi için devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Gazetelerin reklam bölümlerini geliştirmeleri ve dağıtım ağlarını yaygınlaştırmaları önem arz etmektedir. Reklamla ilgili personel istidam etmeleri ve yerel dağıtım ağları kurmaları yerel gazetelerin hem gelirlerini hem de haftalık yayım sayılarını artırmalarını sağlayacaktır.

Каунакча

Асанова, Б.Ж.(2002). Кыргыз Басма Сөзү 1975-1985 Жылдары, Кыргыз Журналистикасынын Тарыхы, Редатору Жылдыз Бакашова, Бишкек, Кыргызстан, Б. 46-54.

Asanova, B.C.(2002). Kırgız Basma Sözü 1975-1985 Cıldarı, Kırgız Jurnalistikasının Tarihi, Redaktor Cıldız Bakaşova, Bişkek-Kırgızistan, b. 46-54.

Ayhan, B. (2008). Sovyet Medya Sisteminden Liberal Sistemine Geçiş: Kırgızistan Medya Sisteminde Sorunlar Ve Çözüm Yolları,6. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi,25-28 Mayıs, Celalabat, Kırgızistan, s. 190-204.

Budak, L. (2005). Türk Cumhuriyetlerinde Kitle İletişim Sistemleri Bağımsızlık Sonrası Gelişmeler, Genel Sorunlar ve İşbirliği Faaliyetleri, *Akademik Araştırmalar Dergisi, Yıl 7, Sayı 25*, s. 109-128.

Budak, L. (2013). Bağımsızlıklarının 22. Yılında Türk Cumhuriyetleri'nde Medya, *TükkBilim Dergisi, Sayı 12*, s.1-34.

Cihan, A. (2008) “Yoksullaşma ve Dindarlaşmanın Bir Göstergesi Olarak Kırgızistan’da Din Eğitimi Veren Enformel Kurumlar”, II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi, 22-24Ekim 2008, Kongre Kitabı, Bişkek/Kırgızistan.ss. 455-468.

Mambetaliyev, Kuban 2003. SMİ Kırgızstane:Sostoyanie i Perspektivı Razvitiya, Central Asia-In Defence Of The Future, Media In Multi-Cultural And Multi-Lingual Societies, Fifth Central Asian Media Conference, Bishkek, 17-18 September, OSCE, Vienna, Austria, s.25-30.

Mambetaliyev, Kuban 2003. Sredstva Masovoy İnformasii Kırgızstane V 21 Veke, Central Asia-In Defence Of The Future, Media In Multi-Cultural And Multi-Lingual Societies, Fifth Central Asian Media Conference, Bishkek, 17-18 September, OSCE, Vienna, Austria, s.249-261.

Moldokasımov, K. (2009). Бетме Бет Көрүшү, 25 Март 2009.

Бакашова, Жылдыз.(2002). Кыргыз Республикасында Чыгып Жаткан Басылмаларга Жалпы Мүнөздөмө. Кыргыз Журналистикасынын Тарыхы, Редатору Жылдыз Бакашова, Бишкек, Кыргызстан, Б. 146-165.

(Bakaşova, C.(2002). Kırgız Respuplikasının Çıkıp Çatkan Basılmalarga Calrı Münözdömö, Kırgız Jurnalistikasının Tarihi,Redaktor Cıldız Bakaşova, Bişkek-Kırgızistan, b. 146-165.)

Куликова, С., Ибраева, Г. (2002). Кыргызстандагы Массалык Маалымат Каражаттарынын Өнүгүү Тарыхы Жана Азыркы Кездеги Абалы. Бишкек: Cimera.

Kulikova, S., İbrayeva, G. (2002). Kırgızstandağı Massalık Maalimat Karacattarının Önüğü Tarıxı jana Azırkı Kezdegi Abalı, Bışkek: Cımera.

Tokoev, M. (2009). Бетме Бет Көрүшү, 18 Март 2009.

Тумонбаев, А.Р. (2002). Кайра Куру, Айкындуулук Жана Эгенмендүүлүк Доорундагы Кыргызстандын Басма Сөзү, Кыргыз Журналистикасынын Тарыхы, Редатору Жылдыз Бакашова, Бишкек, Кыргызстан, Б. 55-65.

Tümönbayev, A.R.(2002). Kayra Kuruu, Aykinduluk cana Egemendülük Doorundağı Kırgızistandın Basma Sözü, Kırgız Jurnalistikasının Tarıhı,Redaktor Cıldız Bakaşova, Bışkek-Kırgızistan, b. 55-65.